

Wet zorg en dwang

Informatie voor vertegenwoordigers
van cliënten die te maken krijgen
met onvrijwillige zorg

Topaz

Het hele leven telt

Vertegenwoordigt u een cliënt van Topaz met dementie of een andere psychogeriatrische ziekte? Of iemand die lijdt aan huntington, korsakov of een gerontopsychiatrische aandoening? Deze persoon kan te maken krijgen met onvrijwillige zorg. In dat geval is de Wet zorg en dwang (Wzd) van toepassing.

Onvrijwillige zorg

Algemeen geldt dat een cliënt zelf kiest welke zorg hij wil krijgen. Dit noemen we vrijwillige zorg.

Onvrijwillige zorg is zorg waarmee de cliënt of u als zijn vertegenwoordiger het niet eens is (verzet). Onvrijwillige zorg kan bijvoorbeeld gaan over gedwongen medicatie of een ongewenste bewegingssensor op de kamer van cliënt. Onvrijwillige zorg kan ook gaan over iets niet mogen. Bijvoorbeeld niet zelfstandig van de afdeling af mogen, geen extra taartje bij de koffie of niet bij een vriend mogen logeren.

Wet zorg en dwang

Uitgangspunt van de Wzd is dat onvrijwillige zorg alleen wordt ingezet als het écht niet anders kan. In de Wzd staat wat de rechten zijn van de persoon die onvrijwillige zorg ontvangt. De wet regelt wanneer, waarom

en hoe onvrijwillige zorg wordt gegeven én dat die onvrijwillige zorg zo mogelijk afgebouwd wordt. Daarnaast regelt deze wet ook de onvrijwillige opname in een verpleeghuis. Om de cliënt te helpen en de vertegenwoordiger te sterken in zijn positie, worden in de Wzd ook de rechten en plichten van de vertegenwoordiger geregeld.

Zorgverantwoordelijke

In het cliëntplan staat welke zorg en ondersteuning een cliënt krijgt. Als er overgegaan moet worden op onvrijwillige zorg, draagt de 'zorgverantwoordelijke' volgens de Wzd zorg voor het deel onvrijwillige zorg in het cliëntplan. Bij Topaz is dat de specialist ouderengeneeskunde, de basisarts of de verpleegkundig specialist die de cliënt behandelt. De zorgverantwoordelijke bespreekt de onvrijwillige zorg met de cliënt of met u.

Vanzelfsprekend wordt pas tot onvrijwillige zorg besloten nadat er eerst goed met elkaar over is gesproken.

Wanneer onvrijwillige zorg?

Onvrijwillige zorg kan alleen worden ingezet als:

- Een cliënt 'wilsonbekwaam ter zake is' én
- er sprake is van (dreigend) 'ernstig nadeel' én
- er geen alternatief is waar de cliënt het wel mee eens is.

Wilsonbekwaam

Om zelf te kunnen kiezen welke zorg hij krijgt, moet een cliënt 'wilsbekwaam ter zake' zijn. Iedereen is in principe wilsbekwaam, totdat een deskundige op zorgvuldige, beargumenteerde wijze oordeelt dat iemand ter zake wilsonbekwaam is. Iemand is wilsonbekwaam als hij in een situatie of bij een beslissing:

- De informatie over de zorg of behandeling niet begrijpt en op basis daarvan geen beslissing kan nemen.
- Niet begrijpt wat de gevolgen zijn van zijn besluit.
- Niet weet dat hij een besluit neemt.

Alleen wanneer iemand wilsonbekwaam ter zake is, mag onvrijwillige zorg worden ingezet. Een persoon kan bij het

ene onderwerp wel wilsonbekwaam zijn en bij het andere niet.

Ernstig nadeel

Onvrijwillige zorg wordt alleen gegeven bij (dreigend) 'ernstig nadeel'.

Bijvoorbeeld levensgevaar, ernstig lichamelijk letsel, ernstige psychische, materiële, immateriële of financiële schade, ernstige verwaarlozing, ernstig verstoorde ontwikkeling of bedreiging van veiligheid. Het gaat niet alleen om ernstig nadeel voor de cliënt zelf, maar ook voor anderen.

Alternatieven

Voordat onvrijwillige zorg wordt ingezet, wordt altijd gekeken of er minder ingrijpende alternatieven zijn. De zorgverantwoordelijke bespreekt samen met de cliënt (eventueel met u erbij) of er andere vormen van zorg zijn die hij wel prettig vindt.

Voorbeeld

De cliënt vindt het niet prettig om zijn haren te wassen onder de douche. Dan kan afgesproken worden om dit slechts één keer in de twee weken te doen of de haren niet onder de douche te wassen maar bij de kapper. De wens van de cliënt is hierbij leidend.

Wie beslist?

* Topaz zal nooit zorg verlenen waar we zelf niet achter kunnen staan.

Stappenplan Wzd

Onvrijwillige zorg is altijd het laatste middel. De speciale Wzd-functionaris van Topaz kijkt altijd kritisch mee of de onvrijwillige zorg wel nodig is en of het anders kan. Tijdens de periode waarin een cliënt onvrijwillige zorg krijgt, moet de zorgverantwoordelijke verplicht het stappenplan uit de Wzd doorlopen. Dit stappenplan schrijft voor dat om de paar maanden

beoordeeld moet worden of de onvrijwillige zorg nog nodig is of dat deze afgebouwd kan worden. Bij deze beoordeling zijn meerdere disciplines, de cliënt en u als vertegenwoordiger betrokken. In het stappenplan is vastgelegd wie wanneer betrokken moet worden.

Uw rol en rechten als vertegenwoordiger

Is een cliënt wilsonbekwaam ter zake, dan moet een zorgverlener met u overleggen over de betreffende zorg en behandeling. De zorgverlener moet altijd proberen de cliënt op een voor hem begrijpelijke manier te informeren. Ook u heeft recht op volledige en begrijpelijke informatie over de zorg en de hierop betrekking hebbende keuzes, ook als het gaat om onvrijwillige zorg. U heeft in principe recht op informatie en inzage in het deel van het cliëntplan dat gaat over die onderwerpen waarop de cliënt wilsonbekwaam is. U krijgt alleen die informatie die nodig is om beslissingen te nemen over de desbetreffende zorg.

Bij onvrijwillige zorg is het belangrijk dat u informatie krijgt over:

- De aanleiding voor de toepassing van de onvrijwillige maatregel: welk gevaar of risico loopt de cliënt zonder toepassing van de onvrijwillige zorg?
- De voor- en nadelen van de toepassing van onvrijwillige zorg.
- Mogelijke alternatieven en de voor- en nadelen.
- Uw rechten als vertegenwoordiger om een maatregel niet te accepteren. U kunt hiervoor ook de cliëntenvertrouwenspersoon inschakelen.

Wie is vertegenwoordiger?

Wettelijk is vastgelegd wie vertegenwoordiger kan zijn van een wilsonbekwame cliënt:

- Een curator of mentor. Deze is benoemd door een rechter.
- Een schriftelijk gemachtigde. Deze is benoemd door de cliënt zelf in een schriftelijke verklaring.
- Een (wilsbekwame) echtgenoot, geregistreerde partner of andere levensgezel.
- Een ouder, kind, broer, zus, grootouder of kleinkind.

De opsomming is op volgorde: als er een mentor is benoemd maar ook een schriftelijk gemachtigde, dan is de mentor de vertegenwoordiger, enzovoort.

De cliëntenvertrouwenspersoon

De cliënt en u als vertegenwoordiger hebben recht op kosteloze ondersteuning bij vragen en klachten over onvrijwillige zorg. De cliëntenvertrouwenspersoon biedt die ondersteuning specifiek voor Wzd-zaken. Dit is een andere functionaris dan de algemene klachtenfunctionaris van Topaz. De cliëntenvertrouwenspersoon is niet in dienst bij Topaz, maar werkt voor de onafhankelijke organisatie Zorgstem:

- www.zorgstem.nl
- 088 678 1000
- info@zorgstem.nl

Meer weten over de Wzd?

Kijk op www.dwangindezorg.nl

Topaz
Het hele leven telt